

СРПСКИ ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ, УМЕТНОСТ

Филолошко-уметнички факултет Крагујевац
СРПСКИ ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ, УМЕТНОСТ
Зборник радова са XIII међународног научног скупа
одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу
(26–27. X 2018)

Књига II

БЕБЕ

Уређивачки одбор

- Mr Зоран Комадина, редовни професор (декан)
Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
- Др Милош Ковачевић, редовни професор
Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
- Др Драган Бошковић, редовни професор
Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
- Др Бранка Радовић, редовни професор
Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
- Др Јелена Атанасијевић, ванредни професор
Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
- Др Анђелка Пејовић, редовни професор
Филолошки факултет, Београд
- Др Владимир Поломац, ванредни професор
Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
- Др Никола Бубања, ванредни професор
Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
- Др Часлав Николић, ванредни професор
Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
- Др Мирјана Мишковић Луковић, редовни професор
Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
- Др Катарина Мелић, редовни професор
Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
- Др Персида Лазаревић ди Ђакомо, редовни професор
Универзитет „Г. д Анунцио”, Пескара, Италија
- Др Ала Татаренко, ванредни професор
Филолошки факултет Универзитета „Иван Франко”, Лавов, Украјина
- Др Зринка Блажевић, ванредни професор
Филозофски факултет, Загреб, Хрватска
- Др Миланка Бабић, редовни професор
Филозофски факултет, Универзитет Источно Сарајево, Босна и Херцеговина
- Др Михај Радан, редовни професор
Факултет за историју, филологију и теологију, Темшивар, Румунија
- Др Димка Савова, редовни професор
Факултет за словенску филологију, Софија, Бугарска
- Др Јелица Стојановић, редовни професор
Филозофски факултет, Никшић, Црна Гора

Уредници

- Др Драган Бошковић, редовни професор (одговорни уредник)
Др Часлав Николић, ванредни професор

Рецензенти

- Др Душан Иванић, редовни професор (Београд)
Др Александар Јерков, редовни професор (Београд)
Др Драган Бошковић, редовни професор (Крагујевац)
Др Богуслав Зиелински, редовни професор (Познањ, Пољска)
Др Душан Маринковић, редовни професор (Загреб, Хрватска)
Др Роберт Ходел, редовни професор (Хамбург, Немачка)
Др Ала Татаренко, ванредни професор (Лавов, Украјина)

СРПСКИ ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ, УМЕТНОСТ
Зборник радова са XIII међународног научног скупа
одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу
(26–27. X 2018)

Књига II

БЕБЕ

Уредници
Проф. др Драган Бошковић
Проф. др Часлав Николић

Крагујевац, 2019.

Милена Р. НЕШИЋ ПАВКОВИЋ¹

Универзитет у Крагујевцу
Филолошко-уметнички факултет
Одсек за филологију
Катедра за германистику

БИТИ ДЕТЕ ПОСЛЕ ХОЛОКАУСТА ЈЕ (НЕ)ДОПУСТИВО?!

Као гранични догађај 20. века, Холокауст је условио промене парадигме мишљења изменивши код преживелих (жртава, посматрача, починиоца) поимање света и себе. Осим тога, Холокауст утиче на њихове потомке, припаднике постгенерације, без обзира на то што га нису директно искусили. У нашем раду одговор на питање *да ли се смеће родити као беба када вам родитељи преживе Холокауст?* пружићемо анализом два текста чији су аутори потомци преживелих жртава: *Маус* Арта Шпигелмана и *Када вам родитељи преживе Холокауст* Берниз Ајзенштајн. Шпигелман и Ајзенштајнова, као деца бивших логораша, покушавају да уз помоћ фикције промисле дејство Холокауста и императив сећања који су родитељи трансгенерацијским преносом уткали у њихов идентитет.

Кључне речи: Холокауст, потомци, (пост)меморија, (аутор)фикција

Холокауст је гранични догађај који је довео до промене парадигме мишљења изменивши поимање света и себе код преживелих (жртава, посматрача, починиоца). Осим тога, Холокауст утиче на њихове потомке без обзира на то што га нису директно искусили. Истраживања у психологији, социологији, студијама културе и књижевности показују да се потомци, припадници друштвених група, који су на дијаметрално супротне начине били укључени у Холокауст, различито сећају поменутог догађаја. Такође се уочава да не постоји хомогеност сећања унутар поменутих група. Потомци преживелих на различите начине укључују Холокауст у сопствени идентитет, што зависи од унутрашњих (психолошке карактеристике) и спољашњих чиниоца (околина – породица, генерација, став јавног мњења, итд.) који утичу на појединца. Ипак, истражујући генерацију потомака људи који су директно доживели период нацистичке власти, Меријен Херш је установила да постоје заједничке особине приликом ре/конструкције сећања код деце жртава и починитеља. Првобитан појам генерације постсећања у коју је убрајала само децу преживелих жртава, Хершова је током година истраживања проширила, схвативши да се сећање код потомака жртава и потомака починитеља услед недостатка личног искуства конструише на исти начин.

У нашем раду поставићемо питање: *да ли се смеће родити као беба када вам родитељи преживе Холокауст?* Одговор ћемо пружити анализом два текста потомака преживелих: *Маус* Арта Шпигелмана (стрип) и *Када вам родитељи преживе Холокауст* Берниз Ајзенштајн (књига са цртежима). Арт Шпигелман и Берниз Ајзенштајн су деца бивших логораша, који су као и многи након рата емигрирали на амерички континент и обоје покушавају да у жанру аутофикције промисле дејство Холокауста као референтног догађаја у својим животима и животима њихових родитеља како би се ослободили терета који су нехотећи наследили.

1 milena.nesic@filum.kg.ac.rs

Да би се анализирао живот потомака преживелих логораша, потребно је схватити да сваки човек на индивидуалан начин доживљава и реагује на трауматичне догађаје које је искусио, што пре свега зависи од његових психолошких карактеристика, али и од околине у којој одраста и егзистира. На овој претпоставци и Хелен Епштајн, ауторка дела хибридног жанра *Деца Холокауста: разговори са синовима и кћерима преживелих* (1979), заснива став да се треба чувати универзализације и хомогенизовања како генерације потомака, тако и њихових искустава, јер је истражујући ову групу установила да су неки међу њима успешни, неки не, неки су весели, други су депресивни. Епштајнова (1979: 299–300) због тога инсистира да се постави питање какви су преживели родитељи (који су такође хетерогена скупина), односно, какав је начин обраде прошлости био присутан у домовима преживелих.

ДЕЦА СПАСЕНИХ²

Бернис Ајзенштајн (Bernice Eisenstein) је дете пољских Јевреја који су преживели Холокауст и иселили се у Канаду. Као рођену у послератном периоду, 1949. године у Торонту, а и на основу њене књиге *Када вам родитељи преживе Холокауст*³, у којој се увиђају начини на које се бори с прошлошћу коју није директно искусила, сврставамо је у припаднике генерације постсећања. Књига коју је објавила представља продукт њеног суочавања с непроживљеном прошлошћу, односно, превазилажење емоционалне баријере настале због њене породичне историје. Она је дете родитеља који су преживели Холокауст и који су у Торонту живели у затвореном кругу родбине и пријатеља који она назива „Групом”, а које веже заједничко искуство логора. Ајзенштајнова покушава да спозна прошлост својих родитеља, о којој они не желе да јој говоре. Она узима на себе терет да успостави равнотежу између памћења и живота који иде даље. Њен стил одликује нехронолошки приказ прошлости родитеља, јер представљање њихове прошлости не зависи само од догађаја које треба хронолошки да представи, већ пре свега рад на памћењу – родитељском и сопственом. Већ је познато да деца родитеља који су преживели Холокауст покушавају да дају значење догађају који је обележио њихове родитеље, међутим, тај догађај им заувек остаје недокучив, јер му нису присуствовали – одсуство обележава живот потомака. „Никада нећу моћи дознати истину о оном што су моји родитељи доживјели. Укупност њихова губитка изван је мога досега, а можда и изван њихова.” (Ајзенштајн 2010: 176)

У овом аутобиографском подухвату, која представља мешавину цртежа, стрипа и приче, преплићу се животне приче родитеља и њихових породица и пријатеља из Пољске, које су првобитно били затворени у гету, а затим и у концентрационом логору Аушвиц. Њихова искуства обележена су суочавањем с нехуманошћу за коју нису успевали да пронађу начин како да је изговоре, али и страховитим губицима. Ајзенштајновој је у периоду одрастања било веома тешко да појми чему су све били изложени и колико су били снажни кад су могли све да издрже и преживе.

Њени родитељи изабрали су да ћерки не говоре о сопственом искуству, премда је одсуство говора код потомака остављало дубок траг у њиховом одрастању

2 Термин спасени из подналова алудира на књигу Прима Левија *Пошонули и спасени*, у којој је поменути аутор поделио жртве холокауста на оне које су трајно уништене, тј. које су изгубиле живот у логору и преживеле жртве, које су остале као једини сведоци нехуманости (Леви 2002).

3 Оригиналан наслов *I Was a Child of Holocaust Survivors*

и формирању идентитета. С циљем да заштите дете, родитељи нису говорили о непредстављивом пред њом желећи да на тај начин афирмишу живот – како свој, тако и живот потомака. О страдању у гетоима и логорима говорило се само унутар Групе, тако да је одрастање Берниз Ајзенштај пратио осећај искључености и неприпадања Групи. Одсуство објашњења некада је остављало чак и теже трагове на деци него говор о трауматичном искуству, јер како наводи холандски теоретичар књижевности и културе Ернст Ван Афен (2006) такав облик коегзистенције није успостављао континуитет између родитеља и деце, јер је деци услед прекида с прошлошћу било неопходно да употребе интерпретативне вештине и фикцију како би спознали кроз шта су прошли њихови родитељи. Осим тога, руптуру насталу овим непреношењем искуства Ајзенштајнова се трудила да надомести ослањајући се на сведочанства других преживелих и фикцију.

Канадска илустраторка кроз процес саморефлексије уочава разлику између суочавања с прошлошћу својих родитеља и ње саме. Док је однос између догађаја и сећања на догађаје код родитеља индексичан⁴, припадници генерације постсећања морају да посежу за другим механизмима сећања:

„Била сам заборавила да су моји родитељи, када би уопће отишли гледати неки филм о Холокаусту, у њему онајпре тражили аутентичност и жељели се увјерити да су догађаји приказани коректно. [...] Зато што сам жељела видјети реплику Аушвица и замишљати како у позадини међу изгладњелим логорашима стоје моја мајка и мој отац.” (Ајзенштајн 2010: 19)

Пошто није доживела искуство које је обележило њену породицу, принуђе-на је да се ослања на спољашње оквире памћења и да историјске догађаје допуни сопственим сећањима која су обликована присуством Холокауста у породици: „Знати да се Холокауст догодио није било довољно. Имала сам потребу знати што је он учинио мојим родитељима” (Ајзенштајн 2010: 22), а крајњи циљ тог процеса била је спознаја себе. Колико велики значај Холокауст игра за конструкцију идентитета постгенерације, која се ослања на имагинацију да би представила непредочиво, сведочи и следећи цитат:

„Када је машта свиме тиме опсједнута, њезин лет нема граница. Но како бих се ослободила те навике, тога зова, морала бих закрити очи, затиснути уши, зачепити уста и избрисати истину да без Холокауста не бих била то што јесам. Он ме је жигосао и означио своји билегом на мојој подлактици и увукао ме у свој свијет, неопозиво, као свог потомка. Ту говори колективно памћење једне генерације и ја морам слушати, видјети ужасе, осјетити гњев.” (Ајзенштајн 2010: 23)

Потомци преживелих осећају кривицу што нису искусили страдање за време Другог светског рата, због тога се труде да помогну родитељима, да преузму њихов бол како бруталности којима су били изложени не би отишле у заборав. Меријен Херш (2011: 152) упозорава да услед такве поставке припадници постгенерације могу доћи у стање да умање вредност сопствене егзистенције, да обесмисле сопствене приповести и доживљаје и да сопствено постојање тумаче као надокнаду за неизлечиве губитке својих родитеља.

Хофманова бритком анализом колектива, чији је и сама део, долази до спознаје да постоји опасност од самосажаљења и нарцисоидности приликом процеса „преузимања сећања” јер деца преживелих желе да истакну сопствено

4 Индексичност је један од кодова приликом анализе знака у односу означитељ-објект. Под индексичношћу се подразумева да је означитељ повезан с означеним физички или узрочно (дим = вагра, отисци стопала = пролазник) (Палашти 2015: 18).

страдање уз родитељско, али упозорава да потомци преживелих не би смели себе да виде као жртве жртава, јер се њихова искуства у потпуности разликују.

Арт Шпигелман (Art Spiegelman) је други изабрани представник потомака преживелих који у аутобиографском стрипу-роману *Маус: њовесті преживелог* покушава да реконструира и схвати живот свог оца, осветљавајући на тај начин структуру трансгенерацијског преноса сећања унутар породице и значај Холокауста у животу потомака. Рођен је 1948. године у Шведској као дете Јевреја из Пољске, Владека и Ање Шпигелман, који су успели да преживе Аушвиц и изгубивши у њему старијег сина, нашли ново боравиште у Америци. Двадесет година након рођења другог сина, Ања је, не могавши да поднесе терет успомена, извршила самоубиство. У овом роману у стрипу првобитно се уочава потреба њеног аутора, припадника постгенерације, да посведочи о страховима Хитлерове Европе, коју су његови родитељи преживели, али и истински нагон да промисли однос с оцем у дисфункционалној породици. Читајући стрип открива се однос цангрисавог оца обележеног трауматичним искуством и исфрустрираног сина који је пре свега одређен међусобним неразумевашем. Тај сукоб није дефинисан само различитим вредностима које обојица прихватају као припадници различитих генерација, већ је пре свега условљен одсуством заједничког искуства Холокауста. Владеков живот трајно је обележило искуство логора, које, по мишљењу Еве Хофман, није могуће у потпуности појмити уколико се не доживи на сопственој кожи, али које због тога није штдело потомке јер су они, одрастајући међу преживелима, преузимали и интернализovali трауме својих родитеља. Тим путем су и деца постала „инфицирана” сећањем и тражењем начина да спознају прошлост. Да је Холокауст догађај који је дефинисао животе оних који су рођени после, потврђују активности Арта Шпигелмана. Он сакупља и бележи причу свога оца и уз помоћ маште и креације покушава да испуни празнине настале још пре његовог рођења, да схвати очево понашање и да да смисао сопственом животу.

Живот Арта Шпигелмана, као и животи потомака преживелих, дубоко су прожети жељом и потребом да схвате патње и несрећу својих родитеља: „Знам да је сулудо, али сам некако одувек желео да будем са својим родитељима у Аушвицу како бих могао да схватим кроз шта су прошли! [...] Претпостављам да се ради о кривици што сам имао лакши живот него они.” (Шпигелман 2017: 174) На основу овакве изјаве америчка теоретичарка књижевности Сузан Сулејман (2008: 180) закључује да је за децу спасених заједнички осећај закаснелости (belatedness). Али као што упозоравају многи критичари, нису сва деца патила од последица постсећања, јер је дечја патња зависила пре свега од интензитета родитељске трауме и њене обраде. Колико је тешко било одрастати с преживелим, сведоче Артова сећања да су чак и најтривијалнији догађаји били одређени присуством Холокауста. Када је једног од последњих дана распуста пао са ролшуа, другари су га исмејали и побегли, па је Арти уплакан отишао и пожалио се оцу који му је одговорио: „Пријатељи? Твоји пријатељи? [...] Ако их закључаш заједно у соби на недељу дана без хране [...] онда би могао да видиш шта је пријатељ.” (Шпигелман 2017: 4) Како су искуство у логору и сусрет с нехуманошћу оставили трауматичне последице на Владеку, он је изгубио појам о томе шта су деца у могућности да схвате. Трауме изазване глађу, болешћу, нарушавањем људскости учиниле су да Владек постане шкрт, безобзиран, односно, у стрипу је јасно видљиво да његово понашање условљено трауматичним искуством одређује и живот његовог сина премладог да појми оно о чему отац прича.

Дистанца од оца, зрелост, као и рад на стрипу допринели су да Шпигелман почне да схвата да се одрастањем у породици преживелих жртава и сам развијао у неку врсту сапатника. Тек као одрасли, потомци спасених, били су спремни да обраде трауме које су обележиле њихово детињство, јер су као деца били принуђени да се боре с трауматским наслеђем чије значење нису могли да схвате. Дакле, за Арта Шпигелмана уметнички рад у зрелим годинама представља могућност да се конфронтира с прошлошћу како би „дешифровао” понашање свога оца, свој идентитет дубоко прожет очевим искуством, а сведочанством о виду стрипа које оставља будућим генерацијама уједно је у складу с императивом о незабораву, који је присутан у животима потомака. Стрип је заправо био начин да се, како уочава Сузин Рубин Сулејман (2008: 179) коментаришући *Мауса*, очев глас инкорпорира у сопствени наратив.

Образлажући концепт постмеморије, Меријен Херш (2001: 9) тврди да постсећање најспецифичније описује однос деце преживелих жртава према искуству културне или колективне трауме својих родитеља, искуства којих се сећају само на основу наратива или слика уз које су одрастали. Деца родитеља којима је било тешко да се изборе са сопственим сећањима углавном су била усмерена ка причама и радњама које су родитељи често понављали (Фројдов термин *Wiederholen* – понављање), јер нису имали снаге да доживљено обликују у наративну структуру. С друге стране, као што је Меријен Херш (2011: 153) упозорила, постоји ризик да се припадници постгенерације ослаоне на „познате, некритички усвојене културне слике” у виду фотографија (слике убистава, пуког преживљавања, страдања), чиме се заправо онемогућава разумевање искуства родитеља. Хершова анализира цртеж из стрипа *Маус* на следећи начин:

„На слици 1, рецимо, из 'Првог Мауса', стрипа од три странице објављеног 1972, син може себи да предочи очево искуство у Аушвицу само ослањајући се на познату фотографију Маргет Берк-Вајт која приказује ослобођене заробљенике из логора Бухенвалд. Ђошкови Шпигелмановог цртежа садрже налепнице за фотографије које наговештавају да је та јавна слика постала део породичног фото-албума, а стрелица која показује на 'тату' (Рорра) илуструје како језик породице и дословно може поново да активира и оживи 'културну/архивску' слику чији су актери већини посматрача непознати.” (Херш 2011: 156)

На основу два примера деце преживелих јасно се може уочити прекид континуитета у породичном преношењу сећања, јер траума због искуства које су доживели родитељи кочи несметани интрагенерацијски пренос сећања. За децу преживелих карактеристично је да не могу да појме догађај, јер су фабрике смрти неупоредив догађај у историји, чиме је онемогућено разумевање родитеља. Однос према сећањима на Холокауст код преживелих и њихових потомака посве је различит. Док спасени прво постављају питања и покушавају да појме шта се догодило, а одатле се окрећу аутобиографском сећању како би упоредили чињенице, они који су рођени после најпре морају да уче значење споља према спољашњој конструкцији и поимању догађаја (Ван Афен 2006: 485–486). Симптоматично је, како тврди Ван Афен (2006: 488), да што деца више осећају прекид с прошлошћу својих родитеља, то су мање у могућности да схвате или да је спознају њихову прошлост, због чега парадоксално осећају још дубљу везу с родитељском патњом, као и кривицу што нису доживели исто што и њихови родитељи.

ОДГОВОР НА ПИТАЊЕ ДА ЛИ СЕ СМЕТЕ РОДИТИ КАО БЕБА АКО ВАМ РОДИТЕЉИ ПРЕЖИВЕ ХОЛОКАУСТ?

Говорећи о постгенерацији, Ван Афен тврди да су деца жртава на изванредан начин и сама жртве и преживели. Холандски научник је мишљења да друга генерација не представља комплетно нову генерацију другачију од својих родитеља, већ да искуства родитеља и њихови начини сећања на трауматичне догађаје значајно дефинишу потомке, при чему се сећања потомака обликују на основу динамике обраде прошлости у оквирима породице и друштва у којима су потомци одрастали (Ван Афен 2006: 474). Хершова износи став да су сећања на рат и страдање преношена на присан и афективан начин, па се због тога јавља потреба код потомака да их зову сећањима:

„Међутим, ми сами нисмо присуствовали тим догађајима, ни пропатили у њима, нити смо били непосредно изложени њиховим последицама. Наш однос према њима одређује чињеница да смо и сами обележени одредницом 'пост-', као моћним, али посредно усвојеним облицима знања, која проистичу из тог нашег статуса.” (Херш 2011: 149)

Постоје различити начини на које су се родитељи борили с трауматичном прошлостју: неки су стално причали о свом искуству, све поредили с њим и вредновали на основу њега, али и у тим околностима постојале су ствари које деца нису могла да појме, што је водило међусобном неразумевању; било је и родитеља који нису били способни да вербализују трауматско искуство: „У моме дому, као и у многим другим, прошлост је избијала на видело у звуцима кошмара, говору уздаха и болести, суза и оштрих болова који су наслеђе влажног тавана и услова у којима су моји родитељи били изложени током свог скривања” (Хофман 2004: 10), а постојали су родитељи који су ћутали зарад одржавања живота. Одсуство објашњења, патња због недостатка сећања и континуитета, осећај кривице што нису патили као родитељи били су последице одгоја и атмосфере која је владала у породици.

Одсуство референтног догађаја узрокује „фантомски бол” (Фреско 1984: 421) и патњу јер сећања недостају – њихово једино сећање заснива се на томе да се ничега не сећају јер то искуство нису доживели. Код потомака спасених уочљива је траума проузрокована одгојем од стране људи који су преживели Холокауст. Потомци директно погођених примају та сећања у породичним оквирима – у интергенерацијској вертикалној идентификацији: родитељ-дете, ослањајући се истовремено на јавне слике и наративе који су свима доступни. Деца преживелих наглашавају осећање да се над њиховим животом надвијала сенка Холокауста, која је, као што смо показали, утицала на однос према прошлости и сећању. Осим тога, знање да се нешто непредстављиво и незамисливо десило баш њиховим родитељима онемогућавало је да безбрижно проведу своје детињство и у раним годинама пробудила је потребу да своју егзистенцију схвате као надокнаду за патњу коју су родитељи преживели у логору.

Литература

- Ајзенштајн 2010: В. Eisenstein, *Kada vam roditelji prežive Holokaust*, Zapręšić, Fraktura
Ван Афен 2006: E. van Alphen, „Second-Generation Testimony, Transmission of Trauma, and Postmemory”, *Poetics Today* 27 (2): 473–488.

- Епштајн 1979: Н. Epstein, *Children of the Holocaust: Conversations with Sons and Daughters of Survivors*, New York: Putnam
- Леви 2002: P. Levi, *Potonuli i spaseni*, Beograd, Clio.
- Сулејман 2008: S. R. Suleiman, „The Edge of Memory: Experimetal Writing and the 1.5 Generation. Perec/ Federman”, *Crises of Memory and the Second World War*, Harvard University Press 178–215.
- Фреско 1984: N. Fresco, „Remembering the Unknown”, *International Review of Psycho-Analysis* 11,; 417–428.
- Херш 2011: М. Herš, „Generacija postsećanja”, *Polja. Časopis za književnost i teoriju* 496, 149–169.
- Херш 2001: М. Hirsch, „Surviving Images: Holocaust Photographs and the Work of Postmemory”, *Yale Journal of Criticism* 14.1, 5–37
- Шпиглеман 2017: А. Spiegelman, *Die vollständige Maus*, Frankfurt am Main, Fischer Taschenbuch Verlag.

Интернет извори

- Палашти 2015: А. Palašti, Poststrukutralistička teorija fotografije u praksama jugoslovenske i post-jugoslovenske umetnosti, Beograd, neobjavljena doktorska disertacija, http://www.arts.bg.ac.rs/wp-content/uploads/2015/04/Andrea-Palasti_doktorat.pdf, приступљено 12. 1. 2019.
- Фројд 1914: S.Freud, „Erinnern, Wiederholen und Durcharbeiten, Weitere Ratschläge zur Technik der Psychoanalyse II”, *Kleine Schriften I*, Kapitel 18, <http://gutenberg.spiegel.de/buch/kleine-schriften-i-7123/18>, приступљено 12. 5. 2018.

NACH DEM HOLOCAUST EIN KIND ZU SEIN IST (UN)ERLAUBT?!

Resümee

Die organisierte Judenverfolgung während des Zweiten Weltkriegs im Dritten Reich gilt als Grenzgeschehen des 20. Jahrhunderts, das die Veränderungen von Weltauffassung und Identitätsvorstellung bei Überlebenden verursachte (nicht nur bei Opfern und Tätern, sondern auch bei Beobachtern). Außerdem beeinflusste der Holocaust ihre Nachkommen ungeachtet der Tatsache, dass sie ihn nicht erlebt haben. Die Forschungen in verschiedenen wissenschaftlichen Bereichen (Psychologie, Soziologie, Kulturstudien und Literaturwissenschaft) zeigen, dass sich die Kinder und Enkel von den Überlebenden, die an der Judenverfolgung auf diametral verschiedene Weise beteiligt waren, an diese Geschichte unterschiedlich erinnern und ihrer unterschiedlich gedenken. Es wird auch festgestellt, dass innerhalb dieser Gruppen keine homogene Erinnerung besteht. Die Nachkommen verinnerlichen den Holocaust in ihrer Identitätsvorstellung verschiedenartig, was von den internen (Persönlichkeitsmerkmale) und externen (Umgebung – Familie, Generation, öffentliche Meinung) Faktoren abhängt, die den Einfluss auf das Individuum ausüben.

In dieser Arbeit wird die Frage gestellt, ob *die Holocaust-Nachkommen als Baby geboren werden dürfen, wenn ihre Eltern den Holocaust erüberlebt haben?* Die Antwort ist anhand zwei Hybrid-Texten angeboten worden – Art Spiegelmans Comic *Maus* und Bernice Eisensteins *Ich war das Kind von Holocaust-Überlebenden*, Roman mit Illustrationen. Spiegelmans und Eisensteins Eltern haben nach dem Zweiten Weltkrieg Europa verlassen und nach Nordamerika ausgewandert. In der Autofiktion als einer der neuen Gattungen im Rahmen der Autobiographie versuchen die beiden Autoren die Wirkungen des Holocaust auf ihr Leben und das Leben von ihren Eltern nachzudenken, um die Last loszuwerden, die sie ungewünscht geerbt haben.

Schlüsselwörter: Holocaust, die Nachkommen, (Post)memory, (Autor)fiktion

Milena R. Nešić Pavković

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.09(082)
82.0:392.1(082)
392.1:2(082)

МЕЂУНАРОДНИ научни скуп Српски језик, књижевност, уметност (13 ; 2018 ; Крагујевац) Српски језик, књижевност, уметност : зборник радова са XIII међународног научног скупа одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу (26 - 27. X 2018). Књ. 2, Бебе / уредници Драган Бошковић, Часлав Николић. - Крагујевац : Филолошко-уметнички факултет, 2019 (Крагујевац : Family press). - 663 стр. : илустр. ; 24 cm

Текст ћир. и лат. - Тираж 150. - Стр. 5: Три свеске радова са XIII међународног научног скупа Српски језик, књижевност, уметност / Уредништво. - Стр. 7: О књижевнокултуролошкој књизи зборника са XIII међународног научног скупа Српски језик, књижевност, уметност / Уредници. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија уз сваки рад. - Summaries.

ISBN 978-86-80796-42-0

а) Књижевност -- Мотиви -- Рођење -- Зборници б) Рођење -- Религијски аспект -- Зборници

COBISS.SR-ID 280443660